

Inleiding

Er is een nieuwe wet voor het Hoger Onderwijs in de maak. Er komt meer ruimte voor instellingen, maar zoals het ministerie zelf ook aangeeft: "Tegenover ruimte staat toezicht". Een sterke medezeggenschap past goed in dat plaatje. Staatssecretaris Rutte gaf al aan dat medezeggenschap een prominente plaats in de wet zal krijgen. Dat geeft de kans om de huidige medezeggenschap tegen het licht te houden en waar nodig te verbeteren. De studentenorganisaties SAC VSNU, ISO, LSVb, het LOF en SOM hebben een goed overzicht over de huidige inspraak van studenten in het Hoger Onderwijs. Zij hebben de huidige wetgeving kritisch bekeken. Vervolgens zijn ze gezamenlijk om de tafel gegaan en hebben met alle ervaringen en kennis de prioriteiten voor de medezeggenschap geformuleerd. Deze aandachtspunten worden zo door alle studentenorganisaties gedragen en dienen als inzet voor de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs.

Natuurlijk is goede medezeggenschap niet te garanderen met een nieuwe wet alleen. In een convenant met de staatssecretaris zullen de bonden daarom nog afspraken maken over bijvoorbeeld landelijke verkiezingen voor medezeggenschapsraden. Zonder wettelijke basis is goede medezeggenschap echter een moeizaam verhaal. Daarom doen de studenten hier een aantal voorstellen om er iets van te maken. Het doel is een bestuurscultuur waarin medezeggenschap zinvol is. Dat betekent dat argumenten over en weer gewisseld en gewogen worden en dat het daadwerkelijk belangrijk is wat de medezeggenschap vindt. Het systeem moet bevorderen dat bestuur door medezeggenschap overtuigd wordt en vice versa. Daarvoor zijn een aantal bevoegdheden noodzakelijk want zoals staatssecretaris Rutte in de Studentenkamer van 23 november 2004 terecht opmerkte: "Of we maken er echt iets van, of we schaffen het af." De voorkeur van de studenten laat zich raden.

INZET VOOR DE WET

In rood: Structuur/wetswijziging

In blauw: Beoogde Cultuuromslag

Inhoudelijke bevoegdheden

Studentenraden moeten instemmingsrecht hebben op tenminste de volgende punten:

- De volledige onderwijs- examenregeling
- De (inrichting van) studiebegeleiding
- Het studentenstatuut
- Studentenvoorzieningen en –faciliteiten (inclusief bestuursbeurzensysteem)
- Het Instellingsplan
- Alle interne reglementen die (indirect) van toepassing zijn op studenten
- Het systeem van interne kwaliteitszorg
- Fusies

Studentenraden dienen adviesrecht te hebben op de tenminste volgende punten:

- De begroting
- Personeels- en benoemingsbeleid
- Samenwerkingstrajecten

Voor alle andere bestuursbesluiten van het College van Bestuur geldt een initiatiefrecht voor de medezeggenschap.

Hierboven is slechts gepoogd aan te geven welke bevoegdheden minimaal nodig zijn om medezeggenschap een zinnige invulling te geven. Maar met een lijstje onderwerpen komen we er niet. Medezeggenschap bedrijven op de inhoud is enkel zinvol wanneer het stelsel garandeert dat er geluisterd wordt naar argumenten. Door een aantal waarborgen daarvoor in het stelsel op te nemen zal medezeggenschap een krachtig instrument zijn voor het behouden en verbeteren van het kwaliteit van het onderwijs. Een grotere verantwoordelijkheid zal leiden tot kwalitatief betere medezeggenschap, het zal een eer zijn deze verantwoordelijkheid te dragen. Dit zal garanderen dat het bestuur gedwongen wordt de medezeggenschap echt serieus te nemen.

1. Inrichting medezeggenschap

De centrale medezeggenschapsraad krijgt instemmingsrecht op de hele medezeggenschapsstructuur van een instelling. Dit houdt in de keuze voor:

- Op welk niveau medezeggenschap plaatsvindt, en welke medezeggenschapsraad waarover gaat
- Het medezeggenschapsreglement
- Het aantal opleidingscommissies en facultaire raden

Dit zal verbondenheid creëren tussen de verschillende niveaus van medezeggenschap. Ook geeft dit aan instellingen de mogelijkheid om zich te profileren, maar wel met instemming van de raad. Een verbondenheid tussen medewerkers en studenten is aan te bevelen, maar of dit in een gezamenlijk systeem gebeurt is hun eigen keus.

2. Geschillen

In geval van een conflict tussen medezeggenschap en bestuur kan een geschil worden aangemeld bij een nationale geschillencommissie Hoger Onderwijs. Dit dient één commissie te zijn voor het hele Hoger Onderwijs. Deze commissie dient aangesteld te worden door de staatssecretaris, en tenminste één studentlid te kennen.

Deze geschillencommissie dient te toetsen of het medezeggenschapsorgaan via de juiste procedures en op goede gronden tot het onthouden van zijn instemming is gekomen. Als dit het geval is krijgt de medezeggenschap gelijk, en dient het bestuur zijn voorgenomen besluit in te trekken. Zonder deze vorm van toetsing kan medezeggenschap op geen enkele manier effectief functioneren.

In geval van adviesrecht geldt dat als een raad onvoldoende of ontijdige informatie krijgt, dit dient te leiden tot opschorting van het besluit. Een negatief advies kan het Bestuur naast zich neerleggen indien dit met recht en redenen omkleed gebeurt. Dit garandeert goede informatievoorziening en heldere argumentatie vanuit het bestuur.

Het is altijd het beste om er samen uit te komen. Soms onthoudt een raad zijn instemming. Als een raad dit doet met recht en reden, dan dient hij ook gelijk te krijgen. Anders kan een College zijn wil altijd doorduwen. Als dit instemmingsrecht handen en voeten krijgt, zal het bestuur zich gedwongen zien studenten en medewerkers veel eerder te betrekken bij de besluitvorming. Dat zal ervoor zorgen dat er **samen** gewerkt wordt aan kwalitatief hoogwaardig Hoger Onderwijs.

3. Informatierecht

Een medezeggenschapsorgaan heeft recht op alle informatie die het nodig heeft om tot zijn besluitvorming te komen. Mocht deze informatie niet of veel te laat komen, dan is dit voldoende reden om uitvoering van het besluit te vertragen of stop te zetten, ook in geval van adviesrecht. Dit lijkt vrij stringent, maar bedacht moet worden dat de medezeggenschap over het algemeen een behoorlijke informatieachterstand heeft ten opzichte van het bestuur. Het is ook in het reguliere bestuursrecht niet ongebruikelijk dit soort ongelijkheden te compenseren.

Een raad kan alleen goed omgaan met zijn verantwoordelijkheden als hij goed kan beslissen. Het is absoluut aanbevelingswaardig om de medezeggenschap al voor en tijdens het besluitvormingsproces te betrekken, en niet alleen na afloop. Dit zorgt ervoor dat niemand voor verrassingen gesteld wordt. Een eenvoudig idee om informatievoorziening te verbeteren is het wekelijks doorsturen van de besluitenlijst van het Bestuur.

4. Student right to know

Als er meer ruimte komt voor bestuurders, moet transparantie moet de norm worden. Ook 'gewone' (aankomende) studenten hebben recht op controleerbare informatie. Dit zou geregeld moeten worden via een 'student right to know act'; naar het voorbeeld van een federale wet in de Verenigde Staten. Landelijk zouden een aantal criteria moeten worden vastgesteld waarover gepubliceerd dient te worden, dat zou voor medezeggenschapsraden een enorme steun in de rug zijn. Zij zouden ook toe moeten zien op de naleving van dit recht. Een en ander zal bijvoorbeeld meer openheid brengen over reclame campagnes. Op dit moment weten raden onvoldoende wat de kosten hiervoor zijn en of dat niet beter ingezet kan worden.

Als een medezeggenschapsraad instemmingsrecht heeft op wat een instelling (bijvoorbeeld op zijn website) naar buiten brengt, dan ontstaat voor studiekezers een eerlijker beeld over wat een instelling te bieden heeft. Van 'window-dressing' zal minder sprake zijn. Aspecten die in een 'student right to know act' terug zouden moeten komen zijn bijvoorbeeld student-docent ratio's, aantal studiebegeleiders, facilitaire voorzieningen, samenwerkingsverbanden met buitenlandse instellingen of rendementcijfers.

5. Ondersteuning

Medezeggenschap dient alle nodige ondersteuning te krijgen, het kostenaspect mag hierbij niet leidend zijn.

Het is zonneklaar dat proceskosten nooit het argument mogen zijn voor een medezeggenschapsorgaan om niet zijn gelijk te halen. Zo ver is het onder de huidige wetgeving in enkele gevallen wel gekomen. Het moet duidelijk zijn dat de instelling de rekening van de advocaat betaalt. Daarnaast moet het voor een medezeggenschapsorgaan mogelijk zijn een externe deskundige in te huren.

6. Raad van Toezicht

Door de medezeggenschap één lid te laten voordragen in de Raad van Toezicht, wordt structureel contact afgedwongen. Daarmee wordt het voor deze Raad van Toezicht mogelijk het goed functioneren van de medezeggenschap te waarborgen. Wanneer het bestuur zich jegens de medezeggenschap niet aan de regels houdt, is de Raad van Toezicht de eerste om daar iets aan te doen.

Binnen het bedrijfsleven mag de ondernemingsraad een derde van de raad van commissarissen voordragen. Dit zou ook moeten gelden voor het Hoger Onderwijs.

Door dit voordrachtsrecht worden de verschillende controlerende en toezichthoudende organen met elkaar verbonden. Dit zorgt ook voor geregeld contact, zonder dat de verhoudingen scheef raken.

7. Autonomie

Een raad beslist zelf over zijn wijze van vergaderen.

Dat betekent dat afspraken worden gemaakt over wanneer met en wanneer zonder het Bestuur vergaderd wordt, en ook wie de vergaderingen (technisch) voorziet.